

DE TENTAKELS EN TENTATIES VAN DE OCTOPUS

Bij de voorbereiding van dit themanummer stelde iemand de vraag of het zin had een nummer te besteden aan de hervorming van het gerecht. Heeft de organisatie van het gerecht wel iets te maken met de domeinen die Panopticon wil bestrijken, namelijk strafrecht, criminologie en forensisch welzijnswerk? Is er op die gebieden dan geen andere belangrijke actualiteit? Het was, heel even maar, schrikken bij die enigszins provocatieve opmerkingen. Het onmiddellijke antwoord was dat de hervormingen – de hervorming heeft inderdaad meerdere tentakels en tentaties – een rechtstreekse invloed hebben op het strafrecht en bij weerkantsing misschien op andere domeinen. Daarenboven is het gerecht één van de drie pijlers van de *Trias Politica* of niet soms? En heeft het Octopusakkoord de herstructurering van de politie – waaraan toch het recente themanummer Politiehervorming was gewijd – en de hervorming van het gerecht dan niet onlosmakelijk verbonden¹? Het ene kon niet zonder het andere. Dus: dit themanummer heeft zin.

Dit nummer had een hele waaier van onderwerpen kunnen behandelen. Om er maar enkele te noemen. De problemen van het gerecht zijn niet typisch Belgisch: alle westerse landen hadden en hebben er mee af te rekenen. In de Angelsaksische landen en in de VS bijvoorbeeld zijn de hervormingen van het gerecht soms al op gang sedert 1960; de begrippen *competence* dus *professionalization*, *independence* maar *accountability*, zijn er gemeen goed.² Daarom: hoe is het gesteld bij onze nabije en verdere burens? Men had eveneens de te lande in de steigers staande hervormingen kunnen kaderen in de verschillende reeds grotere en kleinere hervormingen van de laatste jaren. En een andere mogelijke item was die van de bedrijfskundige benadering die vele magistraten erg verontrust. Een vonnis is toch geen videotoestel of iets dergelijks dat van de band loopt. Daar kan men de kwaliteit van meten. Idem, van de prestatie van de bandwerker. Van een vonnis en een rechter niet. Wat is derhalve de zin of de onzin van een bedrijfskundige benadering van het gerecht? Niets van dit alles in dit nummer, maar er blijft nog genoeg materiaal over.

De eerste bijdrage is van professor L. HUYSE en mevrouw A. VERDOODT. Ik ben toevallig dertig jaar magistraat. Naar mijn herinnering geeft 'Dertig jaar justitiebeleid – Kroniek van een aangekondigde crisis' getrouw weer welke diepgaande evolutie zich over deze periode in de geesten heeft voltrokken, ook bij mij persoonlijk. Toch ontdekte ik nieuwe gegevens en aspecten. Het artikel is een perfecte aanloop voor het begrip van de voorgenomen hervorming.

Isabelle DUPRÉ en Rita VAN NUFFELEN scrutineren met 'De Hoge Raad voor de Justitie: het nieuwe huis van vertrouwen' de context, inhoud en implicaties van het

1. De teksten van het Octopusakkoord werden gepubliceerd in *Vlaams Jurist Vandaag*, 1998, nr. 6.
2. Cf. L. ARMYTAGE, *Educating Judges – Towards a new model of continuing judicial learning*, Kluwer Law International, The Hague/Boston/London, 1996.

nieuwe artikel 151 van de gecoördineerde Grondwet. Het is bekend dat deze bepaling bij vele magistraten scherpe reactie heeft ontlokt. Het artikel eindigt met een bang voorgevoel betreffende een al te machtige Hoge Raad. Ik kom hier zodra op terug.

Het Octopusakkoord omvat onder meer het Wetsvoorstel betreffende de verticale integratie van het openbaar ministerie, het federaal parket en de raad van Procureurs des Konings. Professor A. De Nauw heeft zeer onlangs afkeurende commentaar gegeven bij de verticale integratie. Het is dus overbodig hier nog eens op in te gaan.³ Professor R. VERSTRAETEN, D. VAN DAELE en D. DE WANDELEER behandelen evenwel het Federaal Parket. Zij doen dit op kritische wijze en formuleren voorstellen tot verbetering van de voorstellen.

De bijdrage van een politieke waarnemer, Guy TEGENBOS, 'De oorlog tussen gerecht en politiek', zal vele politici en magistraten doen slikken en zich doen verslikken. Wellicht zullen ze niet helemaal of helemaal niet akkoord gaan met de lezing die Tegenbos van de gebeurtenissen geeft. Ikzelf wil er rustig over nadenken. Ik vond trouwens iets van dezelfde teneur in een merkwaardige essay over de ontwikkeling van het recht en het gerecht in Frankrijk (de vrees van Dupré en Van Nuffelen voor een te oppermachtige Hoge Raad voor de Justitie inclusief).⁴ Wat er ook van zij, Tegenbos wrijft zout op open wonden, maar dat kan helend werken.

Ik wil één kanttekening maken. Men kan niet ontkennen dat de laatste decennia bij sommige magistraten gevoelens van misprijzen voor de politici waren gegroeid. Deze zijn het gevolg van de excessen van het systeem van de politieke benoemingen, gekoppeld aan een schuldig verzuim tegenover een Justitie in groot gevaar, en van het ontstaan van – op zijn zachtst uitgedrukt – bedenkelijke politieke praktijken. Van de andere kant verloor de magistratuur haar eer bij de burger omwille van de groeiende gerechtelijke achterstand, de onmacht om de criminaliteit van vandaag aan te pakken, maar vooral omwille van een gebrek aan maatschappelijk inlevings- en aanpassingsvermogen. De Dutroux-affaire heeft de kloof tussen de wereld en de rechter brutaal bloot gelegd. Dit heeft vele magistraten die steeds geleefd hebben naar de regel van de dienst aan de gemeenschap en de burger, diep aangegrepen. Tengevolge hiervan werden bepaalde houdingen gewijzigd. De magistratuur gaat zich veel meer open en luisterbereid opstellen. Binnen de magistratuur verbetert de communicatie; ook de standpunten van de verschillende magistratenverenigingen groeien enigszins naar elkaar. Laten we met zijn allen hopen dat na de vergaande hervormingen die ongetwijfeld nodig zijn – daarom moet men ze nog allemaal niet onderschrijven of op gejuich onthalen – het gerecht modern en professioneel zal presteren en dat burger, politicus en magistratuur elkaar opnieuw begrijpen en waarderen.

Luc HUYBRECHTS
11 december 1998

3. A. DE NAUW, 'De verticale integratie van het openbaar ministerie', *R.W.*, 1998-99, nr. 13, 444-447.
4. A. MINC, *Au nom de la loi*, 1998, Editions Gallimard.